

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. marca 1878.

Obseg: Napačna razmera med tem, kar posestniku nese kmetijstvo, in kar kapital v denarji. — Današnji stan gozdov. — Gospodarske skušnje. — Zdravniške stvari. — Svarilo proti zlizanju tintnih marog s papirja. — Srbsko časništvo. — Srbske narodne pesmi. — Izgledi Avstrijsko-Ruske vojske. — Turki pred Dunajem leta 1529. (Dal.) — Z globočine morjá. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Napačna razmera med tem, kar posestniku nese kmetijstvo, in kar kapital v denarji.

Tako imenovani „liberalci“ so odpravili starodavno postavo, po kateri se ni smelo od 100 goldinarjev posojila več obresti (ĉinža) zahtevati kakor po 5, k veĉemu po 6 gold. od 100 na leto. Kdor je veĉ vzela, je zapadel kazni odrtije.

S tem pa, da je ta postava zdaj preklicana, je hud udarec zadel kmeta.

Slavnoznani nemški narodni ěkonóm Roscher v vseh svojih spisih povdarja potrebo, da se v vsaki drŹavi kmet na trdnih nogah vzdrŹi. „Kmet — pravi — je korenina ljudskega drevesa. Cvetje, perje, veje in krona sama utegne vsahniti, — da le korenina zdrava ostane, se vse drugo more zopet nadomestiti. Će pa korenina vsahne, gre celo drevo pod zlo.“

Temu dodaje „D. Volksz.“ resniĉne besede, ki razkladajo raznotere nadloge, ki kmeta tlaĉijo, med katere pa v prvo vrsto stavi to, da je preklicana starodavna postava, po kateri je bil za odrtnika kaznovan, kdor je za izposojenih 100 gold. veĉ kot 5 ali 6 gold. obresti zahteval. Takrat — piše navedeni ĉasnik — so bili dohodki gotovega denarja v pravi razmeri z dohodki kmetijstva (die Kapitalsrente im richtigen Verhältnisse zur Grundrente), — dandanes pa, ko se sme za izposojenih 100 gold. 8, 10, 12 in še veĉ goldinarjev zahtevati in upnik vendar še za poštenega moŹa veljá, je to v nebó vpijoĉa napaĉna razmera med posestvom in denarjem.

Kaj po takem so nasledki tega, da se dandanes sme od izposojenega denarja obresti (ĉinža) tirjati, kolikor kdo hoĉe? Kaj druzega, kakor to, da so posestva veliko zgubila na svoji vrednosti. Dokler so po postavi obresti za 100 gld. znašale 5 do 6 gld., je bila vrednost posestev pravšna (normalna) zato, ker so pri dobrem gospodarstvu dohodki posestva tudi toliko znašali, kakor obrestna razmera. Zadnja leta so poskoĉile obresti, kakor reĉeno, na 8, 10 in še veĉ gold., nasproti pa so dohodki posestev se zelo zniŹali zavoljo veĉkratnih slabih letin. Kdor je pred kakimi 10—15 leti posestvo kupil, katerega cena je v pravi razmeri bila s takratnimi okolišĉinami, ta ima danes, ĉe tudi posestvo ni niĉ zadolŹeno in ĉe tudi je dobro gospodaril, polovico manj ali vsaj tretjino manj premoŹenja, ker pose-

stvo njegovo zaradi dohodkov ni toliko vredno, kakor je vreden gotov denar, ki dandanes tako visoke obresti donaša. To pa je prav naravni nasledek krive razmere med tem, kolikor dandanes gospodarju posestvo njegovo nese in med tem, kolikor drugemu njegov denarni kapital vrŹe. Prvi in zadnji vzrok temu je pa ona postava, po kateri smeš od izposojenega denarja obresti zahtevati, kolikor ti je drago. Takim razmeram nasproti vse niĉ ne pomaga, da bi se zljajšale nadloge kmetovalcu. Ne more se tajiti, da veĉina naših kmetov je pridna in delavna in da tudi mnogi izmed njih skušajo napredovati z novimi boljšimi skušnjami in iznajdbami, al Źalibog — kakor sodniški oklici na kant dejanih kmetijstev priĉajo — vse to niĉ ne pomaga nasproti silnim davkom in njihovim dokladam, zraven tega pa še, da jim ni lahko denarja na posodo dobiti za poštene obresti.

Će hoĉemo tedaj, da pridemo s kmetijstvom na bolje, je neobhodno potrebno, da se zniŹajo davšĉine, in da zopet v pravo razmero stopi vrednost posestev z vrednostjo gotovega denarja. Silna potreba bi bila tedaj, da zopet v dejanje stopi postava zoper odrtijo.

Današnji stan gozdov.

Po vsi Evropi, razen Rusov, toŹijo, da lesá zmanjkuje in da se je zelo podraŹil. Pri nas se je, na priliko, pred 40 leti hrast kupil za 6—8 dvajsetic, kakor šen zdaj za 18—20 gld. itd. Tako po vseh krajih cena lesa strašno raste, ki pred sto leti in prej ni skoraj nobene cene imel, in strah nas obhaja misliti, kaj še bo, posebno ker se še nismo navadili z lesom bolje gospodariti in ga varovati. Veliko gojzdov je minulo, drugi so zelo redki, in kjer je še pred nekaj leti dovelj lesá bilo, so zdaj goliĉave ali pa polje; po druzih bolj gorkih krajih pa so iz hostnih griĉev naredili vinogorice itd. in lesá je ĉedalje manj, potreba lesá pa ĉedalje veĉa.

Vzroki pomanjkanja lesá so mnogi:

1. MnoŹenje ljudstva. V sedanjem stoletju so se ljudstva po dolgem miru zelo pomnoŹila, in nove druzine in nove hiše so vstale, ki vse lesa potrebujejo, in brez njega biti ne morejo. V primeri pa, kakor se ljudstva mnoŹijo in razširjajo in nova posestva, nove hiše in poslopja narejajo, zginejo gojzdi.

2. Veliko fuŹin, veliĉih in majhnih kovaĉnic in plavŹev in fabrik, in nazadnje še Źeleznice poŹro v kratkem cele gojzde.

3. Toliko novih cest, ki so sicer velika dobrota deželi, polajša ljudem prodajo lesa v tuje kraje; koliko lepih hrastov je v kratkem od nas na tuje zginilo, tako, da so zdaj že prav redki, in jih zá-se nimamo.

4. Sploh slabo gospodarstvo in potrata lesa. Po stari navadi se namreč

- a) pri podiranju dreves poškodovanje drugih dreves nič ne varuje;
- b) izbirajo se tudi za kurjavo najlepša in še rašča drevesa; za ostarična, kljukasta in zavita nihče ne mara;
- c) polena se delajo dolga, da jih pri kuhi pol brez potrebe zgorí;
- d) dostikrat gorí na ognjišču že celo uro, predno se kaj pristavi;
- e) za treske, kjer po kmetih ž njimi svetijo, se porabijo navadno najlepša in najravnnejša drevesca, hrastiči, breze in drugo, in groza je misliti, koliko jih po ti poti vsako leto mine, namesti da bi kake veje in vrhe, bolj brez škode, za kaj tacega rabili;
- f) veliko lesá potratimo za prazne reči, postavimo za mlaje;
- g) veliko lesá zgnjije, sperí, strohni po sami zanikernosti;
- h) veliko lesá gre za plotove in za ograje, kjer brž strohni, namesti da bi si žive meje, ki dolgo trpé, naredili;
- i) za kole v vinogradih puščajo, kar je najbolj moč dolge kole, da trtam senco delajo in trohne, namesti da bi kratke delali in bi eden za dva, tri zalegel. Neznano veliko mladega lesa mine vsako leto za vinograde brez prave potrebe;
- k) živina, ki jo po hostah pasejo, ves nov zarod popolnoma objé in končá in se komaj enkrat ali dvakrat najé.

5. Kebri, črvi, gosenice nekatera leta veliko lesá končajo ali pa vsaj v rašči zadržujejo in ga ostaričijo.

6. Še vedna neskrbnost za novo zaredbo lesá v posekanih gojzdih in zanemarjenje umnega oskrbovanja gojzdov.

Vse to in drugo pomaga les gojzdov zatirati. Al les ne doraste v treh mesecih, kakor konoplje; torej se taka potrata in neskrbnost pri sedanjih večih potrebah brž pozná in čuti.

Naj zato umni gospodarji odstranijo dosedanje napake in tako bodo tudi drugim dober izgled!

Gospodarske skušnje.

* *Da kokoši pozimi raje jajca ležejo*, daj jim večkrat med njihovo hrano zrelega semena kopriv. Da se to seme dóbí, naj se velike koprive proti koncu avgusta (vélikega srpana) porežejo in posušijo; seme potem samo po sebi izpade in se lahko posuši. Tudi se dajo koprive mlatiti in tako seme dobiti.

Zdravniška skušnja.

Zoper difteritis, to strašno vratno bolezen, svetuje po mnogih skušnjah dr. Fiedler, zdravstveni svetovalec v Draždanah, prav močno Španjsko ali Portugijsko vino. Otrokom, o katerih se je mislilo, da zdaj in zdaj umro, se je pomagalo s par žlicami tacega vina (Portwein); kmalu po povzitem vinu se je potvilil po njihovem životu in skozi usta so izbljuvali one žleznate izmečke, ki so jih žugali zadušiti. — Če se dr. Fiedler upa razglasiti to zdravilo, smemo misliti, da se opira na storjene skušnje.

Svarilo proti zlizanji tintnih marog s papirja.

Veliko učencev in učenk ima navado, če so s tinto kako marogo naredili na papir, da jo z jezikom zližejo. To je posebno nevarno po vijolčni anilinovi tinti. Časnik „Apotheker-Zeitung“ poroča o tem to-le: Neka deklica je tintno marogo s knjižice polizala. Kmalu potem jo zgrabijo bolečine v trebuhu in začelo se jej je vzdigovati. 12 ur po povziti tinti so postale bolečine strašno hude, začela je bljuvati neko barvano vodo. Poklicani zdravnik je revici dal železnega hidrata (Eisenhydrat), ki je potolažil bolečine in smrtno nevarnost odvrnil. Po preiskavi (analizi) tinte so v njej našli arzenik (mišico).

Srbsko časništvo.

* „*Srpska Zora*. Ilustrovan list za zabavu i pouku. Izdajatelj in urednik: Todor Štefanović Vilovski.“ — Te v našem listu že često izobraženim Slovenom hvalno priporočane lepoznavske novine so nastopile letos svoj 3. tečaj in sicer v novi, večji obliki. Ako je bila vsebina že v prvih dveh tečajih zanimiva in slike vse pohvale vredne, pritrđiti je, da je gospod urednik sedaj svojo pozornost še pomnožil in zná se listu v vseh oddelkih, da mu je geslo: *altius semper!* Slovanstvu prijazni čitatelj nahaja v „*Srpskej Zori*“ obilno kulturno-zgodovinskih sestavkov, lepoznavskih proizvodov, živetopisov, književnih naznanil itd., s kratka: ta list je vreden, da se tudi v Slovenih bolje podpira in širi poznanje sorodnih naših bratov novejšje literature. Naroča se na „*Srpsko Zoro*“ v Beču VII., Burggasse Nr. 24. — Cena listu, ki izhaja vsak mesec, je za vse leto 6 for. a. v.

Srbske narodne pesmi.

* „*Wilhelm Gerhard's „Gesänge der Serben.“* Zweite Auflage, herausgegeben, eingeleitet und mit Anmerkungen versehen von Karl Braun-Wiesbaden. Leipzig, Verlag von Joh. Ambr. Barth. 1877.“ — Visoka cena srbskih národnih pesmi je znana vsacemu literarno izobraženemu Slovanu in tudi učenim krogom vse Evrope že od nekđaj, kar priča, ker so jih prevajali osobito Nemci v svoj jezik z boljšim in slabšim vspehom. Prvi slavni jezikoslovec svojih dni, Jakob Grimm, je leta 1818 izdal prevod 19 srbskih národnih pesmi, za njim Lujiza pl. Jacob (Taloj) jeden dél Vuk Karadžičeve zbirke, katerega je izdala v l. 1825. in 1826. v dveh vezkih. — Vsakdo vé, da slehern prevod izgubi kakih lepôt ali svojstev originala, zato je glaven nalog prevoditelju, da iz bogatstva jezika, v katerega prevaja, nadomesti kakor najbolj vé, kar se je pri prevajanju stopilo prvotnih krasot in to je izvrstno umel Wilh. Gerhard, (rojen 20. nov. l. 1780. v Weimaru, umrl 2. okt. 1858 v Heidelbergu), čegar prevod v 2. natisu imamo pred saboj. Primerjaje prevod 3 originalom smo našli, da so Gerhardovi prevodi v istini natančni, gladko-besedni in v duhu originala pisani, zaradi česar se more ta tudi ukusno tiskana knjiga sè zrnovito pisanim uvodom in opombami izdajatelja toplo priporočati vsakemu prijatelju srbske národne poezije. — Knjiga obseza na 292 straneh uvod, epične in lirične pesmi i. t. d. in tudi v knjižnici slovenskega domoljuba bi bila na pravem mestu.